

вокального слуху проходить у шість етапів, де кожний із них має послідовні стадії. Результатами етапів є: *першого* - сформованість слухо-рухових уявлень вокального слуху; *другого* - сформованість рухо-слухових уявлень вокального слуху; *третього* - сформованість емоційно-рухових уявлень вокального слуху; *четвертого* - сформованість слухо-емоційних уявлень вокального слуху. В процесі *п'ятого і шостого* етапів розвитку вокального слуху відбувається синтезування і будування цілісно-складової послідовності завершених слухо-рухових уявлень вокального слуху; процес розвитку вокального слуху є досить тривалим і відповідає педагогічному принципу наступності, безперервності і чіткої відповідності віковим особливостям; вікові можливості молодших школярів дають змогу починати повноцінний розвиток у них вокального слуху; у молодшому шкільному віці відповідно їх психофізіологічним, анатомічним, фізичним і морфологічним особливостям можливо повноцінно формувати лише перший етап розвитку вокального слуху, який є основою і важливою умовою для подальшого розвитку їх вокального слуху і вдосконалення його до високого рівня якості.

Література

1. Андрійко О.І. Формування музично-ігрових рухів скрипалів // *Теорія та методика мистецької освіти*. – К.: ІНУ, 2003. – С. 102 – 107.
2. Ворожцова О.А. Музыка и игра в детской терапии. – М.: Институт терапии, 2004. – 96 с.
3. Максименко С.Д., Саловієнко В.О. Загальна психологія. – К., 2001. – 255 с.
4. Морозов В.П. Теория резонансного пения. – М., 2002. – 494 с.
5. Науменко С.І. Психологія музичності та її формування у молодших школярів. – Київ: КДПІ, 1993. – 157 с.
6. Радчик Л. Психомоторика дитини. – К.: Главник, 2005. – 112 с.
7. Стулова Г.П. Хоровой класс. – М.: Просвещение, 1988. – 118 с.
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. – Тернопіль, 2001. – 215 с.
9. Шацкая В.Н. Детский голос. – М.: Педагогика, 1970. – 227 с.

ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ ШКОЛИ КИТАЮ

Линь Хай

Інститут мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова

Анотація. Стаття розкриває традиції та значення співачської діяльності в Китаї. Також охарактеризовані сучасні тенденції розвитку китайських вокально-хорових шкіл.

Ключові слова. вокально-хорова школа, традиції, сучасні тенденції, співача діяльність.

Анотация. Линь Хай. Традиции и современные тенденции развития вокально-хоровой школы Китая. Статья раскрывает вековые традиции и значение певческой деятельности в Китае. Также охарактеризованы современные тенденции развития китайских вокально-хоровых школ.

Ключевые слова. вокально-хоровая школа, традиции, современные тенденции, певческая деятельность.

Annotation. Lin Hau. The article reveals ancient traditions and significance of singing activities in China. The modern tendencies of development of Chinese vocal-choral schools are characterized as well.

Key words: vocal and choir school, tradition, modern tendencies, singing work.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування вокально-хорової школи багато в чому залежить від особистості диригента, від рівня його підготовки у вищій школі мистецької освіти. Тому одним з основних завдань є вивчення вікових традицій свого народу та визначення засобів їх збереження й використання на сучасному етапі розвитку вокально-хорового мистецтва Китаю. Адже проблема вивчення китайської вокально-музичної культури є актуальною у зв'язку з тим, що на сучасному етапі ця сфера остаточно сформувала свої професійні ознаки.

Основним завданням вивчення питань розвитку національної вокально-хорової школи Китаю є усвідомлення процесів, що обумовили повернення до традицій вітчизняного виконавського вокально-хорового мистецтва на новому якісному рівні. Одним із шляхів рішення цієї проблеми може стати ретельне вивчення досвіду китайської вокально-хорової школи, зокрема, узагальнення обов'язкових канонів традиційного народного й професійного мистецтва. Вагомість досягнень вокально-хорової школи Китаю й роль, що вона зіграла у формуванні музичної культури країни, повною мірою засвідчує актуальність ретельного вивчення цієї проблеми [6, 15].

Вокально-хорова національна школа завжди спрямована на певний світогляд, і при цьому вона вносить свої корективи в розуміння художньо-естетичних явищ і тенденцій розвитку мистецької галузі. Знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, вирішуючи художньо-естетичні, морально-етичні й індивідуально-психологічні питання, школа здійснює пошук нових засобів удосконалення своєї діяльності.

Аналіз досліджень та публікацій. Специфіка вокально-хорової школи Китаю привертає увагу як діячів музичної культури Китаю (Бай Юнь-шен, Ван Чао-вень, Лі Фан, Фан Дін-Тан й ін.) та дослідників з інших країн світу (В.Алексеев, О.Васильченко, В.Виноградов, Р.Груббер, М.Михайлов, Л.Сакетті,

М.Чудлакі), так і музичних педагогів України (А.Болгарського, П.Ковалика, А.Лашенка, А.Мартинюка, П.Ніколаєнко, В.Федоришина та ін.). Але дослідження вокально-хорової культури Китаю до цього часу залишаються обмеженими. Численні спроби вивчення особливостей китайської вокально-хорової культури найчастіше обмежуються виокремленням деякої інформації з історії та теорії розвитку музичного мистецтва в Китаї. Вокально-хорове мистецтво, що є найбільш поширеним у Китаї, досі залишається мало дослідженим.

Метою статті є історико-теоретичне осмислення особливостей розвитку китайської вокально-хорової школи з позицій збереження вікових традицій та доцільне їх використання на сучасному етапі розвитку мистецького життя Китаю. Такий ракурс проблеми передбачає розробку теоретичних основ творчого розвитку національного вокально-хорового мистецтва в умовах функціонування китайської школи. Результати проведених музично-теоретичних досліджень свідчать про дбайливе ставлення науковців до надбань китайського вокально-хорового досвіду, до мистецьких традицій, до особистості музиканта, до засобів впливу творів мистецтва на свідомість людини, до проблем виховання школярів та молоді тощо.

Зберігаючи вікові традиції, китайська народна пісенна творчість завжди мала великий вплив на формування національної культури, на розвиток та збереження мистецьких традицій. Китайська народна пісня, котра зародилась в далекій давнині, й зараз зберегла велике різноманіття, адже вона відбиває різні сторони життя та відрізняється великим жанровим різноманіттям. Ще в період династії Чжоу, коли народні пісні й танці одержали високу оцінку, імператори призначали спеціальних чиновників, котрі старанно збирали народні вірші та пісні. Аналіз змісту китайської народнопісенної творчості дозволяв імператорам визначати настрій народних мас. Адже у такий спосіб китайська народна пісня значно вплинула на розвиток національної культури загалом та музики й літератури зокрема.

Аналізуючи специфічні особливості китайської народнопісенної творчості, необхідно зазначити, що маючи глибокі історичні корені, вона у

своїх кращих зразках відрізняється задушевною наспівністю, повнотою життєвих почуттів, різноманітністю сюжетів. Розвиваючись, в основному, на основі пентатонічного ладу, китайські народні пісні мають дуже широкий інтонаційний діапазон, що допускає рух мелодії не тільки по інтервалах секунди, терції, кварта, але і більш широких інтервалів. Це значно розширює коло мелодійних інтонацій і збагачує засоби музичної виразності, тим самим додаючи чудову своєрідність органічній структурі китайського народного мелосу. Усі ці народнопісенні властивості поступово акумулювалися в музичному середовищі, одночасно формуючи духовну ауру Китаю, його художньо-естетичне обличчя, палітру стилістичних, жанрових і образно-тематичних смаків у пісенному музикуванні, у всім різноманітті вокально-хорових жанрів.

Аналіз дослідженої літератури свідчить про те, що музикування у Китаї є невід'ємною рисою життя. Виконавські традиції та навички передаються від покоління до покоління. Любов до музики виражається в тому, що майже кожен китаєць з дитинства володіє нотною (цифровою) грамотою, уміє сольфеджувати та знає, як правило, багато старовинних та сучасних мелодій.

Отримані результати. Збереження традицій, їх примноження та музичних факультетів Пекінського, Шанхайського, Шацунського, Тяньцзинського та Сичуанського педагогічних університетів. Вокально-хорові заняття у цих навчальних закладах поєднують, в основному, досконале вивчення народнопісенної творчості є одним з основних завдань оволодіння співацькими навичками, музично-теоретичними знаннями, сольфеджіо, диригентською технікою, сприйняттям музичних творів та ін.

Підготовка керівників вокально-хорових колективів на музичних факультетах спрямована на розвиток у студентів поетичності, архітектонічної стрункості музичної форми, у якій продумані та виважені всі її складові, гармонійна урівноваженість всіх елементів хорової звучності. У виконанні вокально-хорових творів слід відчувати їх глибоке розуміння, багату тембральну палітру ансамблевого звучання, майстерну завершеність музичної

форми. Засвоєння такої концепції творчого акту передбачає виховання таких майбутніх фахівців, котрі будуть здатні в процесі практичної діяльності досконало опанувати виконавську майстерність. Специфіка виконавської діяльності полягає в тому, що це передусім кропітка робота над музичним твором. Лише глибоке вивчення змісту партитури, всіх виражальних засобів, за допомогою котрих композитор утілює свій задум, дає можливість виконавцю усвідомити поставлені перед ним завдання. У процесі цієї роботи тісно взаємодіють художньо-виконавські та технічні завдання. Тому технічні труднощі музичного твору не можна відокремлювати від художніх, бо вони теж є засобом повноцінного розкриття образного змісту музики [2, 152].

Вокально-хорове виконавство займає провідне місце у педагогічній освіті китайців, адже основою музичного виховання у початковій та середній школах Китаю займає співацька діяльність. Школярі здобувають основи музичних знань та розвивають свої музично-естетичні здібності на матеріалі народних пісень, котрі вони виконують колективно. Адже народна пісня є живою історією Китаю. В ній закладена народна мудрість, яку постійно пропагують китайські виконавці. Кожна велика історична подія відображена китайським народом у пісенній творчості. У ній міститься висока мудрість народу, знаходять своє відображення внутрішні творчі народні сили. Досліджуючи особливості музичної побудови китайських народних пісень, слід зазначити, що у своїй основі вони, в основному, одностайні. Але у сучасній китайській пісні не рідко зустрічається багатоголосся (зазвичай два голоси, а іноді три-чотири). Китайські композитори-піснярі створюють цікаві зразки таких пісень, а також роблять багатоголосні їх обробки, ґрунтуючись на європейській гармонічній системі, використовуючи характерні для китайської музики квартово-квінтові сполучення голосів [2, 115].

Значення впливу вокально-хорової музики на життя в древньому Китаї було грандіозним. Цей вплив розглядався як фантастичне явище, що здатне не тільки впливати на великі масиви слухачів, а й на природу. В численних легендах, що дійшли до нашого часу, розповідається про те, що знані вокалісти

своїм чудовим співом могли зупинити шалений вітер, приборкати жар сонця, під впливом цієї музики фантастичними темпами розвивалися живі організми, за короткий час проростали зерна, дивовижно збільшувались паростки [7, 15].

Необхідно відзначити велике історичне значення китайської народнопісенної творчості, що суттєво вплинула не тільки на розвиток національної музики, а й літератури. Прикладом цього є народні легенди, розповсюджені в епохи Хань і Вэй, вірші Танської та Суньської династій, музичні драми епохи Юань й ін. Усі вони були нерозривно пов'язані з народною пісню, що служила для багатьох великих поетів і драматургів джерелом безсмертних створінь. На творчість цих діячів безперечно впливала духовність народних пісень, різнобарвний світ почуттів і думок, котрі вони викликали. Багато жанрів народнопісенної творчості є своєрідним сплавом літературної та музичної творчості. Для переважної більшості китайських народних пісень характерне тяжіння до тонального центра, що у пентатонічних ладах визначається самою структурою звукоряду. Звичайно це чи тоніка, чи домінанта ладу. Часто мелодія починається з тоніки, а закінчується домінантою. Рідше – починається з домінанти, а закінчується тонікою. Поряд із піснями широкого інтонаційного розвитку китайський народ створив мелодії, що не виходять за межі звукоряду. Вони відрізняються великою емоційною виразністю й красою.

У китайській вокально-хоровій школі спостерігаються дві тенденції розвитку, що полягають у західній і національній манерах співу. Багатьом педагогів-вокалістів хвилює проблема, чи можна передати багатий емоційний зміст китайської вокально-хорової музики, використовуючи обидві манери співу? Деякі прогресивні китайські музикознавці вважають це можливим.

Однією з творчих проблем, які стоять перед китайськими композиторами-піснярами є вироблення нового національно-музичного стилю. Проблема взаємних стосунків та взаємної залежності європейського та китайського музичних стилів є центральною на сучасному етапі розвитку музикознавства Китаю. Звернення до форм багатоголосного співу спрямовує китайських

композиторів-піснярів у русло творчого опанування європейської гармонії та поліфонії. Однак, опанування європейської гармонічної системи не повинно призвести до втрати відчуття національної музичної мови, відмови від її національно-ладової побудови, до нівелювання музичного мислення та музичної мови китайських композиторів.

Отже, у висновках слід зазначити, що китайська вокально-хорова школа, знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, стала об'єктивним явищем і реальністю культурно-художнього розвитку Китаю. Музично-художня діяльність китайської вокально-хорової школи, у якій під впливом національних ідей сформувалися її змістовні константи, стала допоміжною силою для розкриття культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються зараз в країні. Основними ознаками китайської вокально-хорової школи є зміцнені засоби уособлення наступності та спадковості професійних й музично-естетичних установок діяльності у сфері вокально-хорового мистецтва. Особливості розвитку національної вокально-хорової школи, її великого теоретичного потенціалу, дозволили простежити визначені культурологічні ознаки розвитку китайської національної культури.

Література

1. Алексеев В.М. В старом Китае. – М.: Музыка, 1958.
2. Васильченко О.В. Музыкальные культуры мира. – М.: Изд-во Рос. университета дружбы народов, 2001.
3. Васильев Б.А. Китайский классический театр // Восточный театр. – Л., 1929. – С. 5 - 19.
4. Виноградова Е. Памятники мировой эстетической мысли // История эстетики. – Т. 1. — М., 1962. – С. 3 - 97.
5. Виноградов В.С. Музыка в КНР. – М.: Сов. композитор, 1959.
6. Михайлов М. Музыка Китая. – М., 1961.
7. Чулаки М. В новом Китае. – М.: ГМИ, 1954.

ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Любар Р.О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті висвітлюються проблеми вікових особливостей розвитку дітей шестирічного віку. Подано фізичні та психічні характеристики першокласників, розглядаються прийоми навчання співу шестикласників на уроках музики в початковій школі.

Ключові слова. вікові особливості розвитку, фізичні та психічні характеристики, музичні здібності, прийоми навчання співу.

композиторів-піснярів у русло творчого опанування європейської гармонії та поліфонії. Однак, опанування європейської гармонічної системи не повинно призвести до втрати відчуття національної музичної мови, відмови від її національно-ладової побудови, до нівелювання музичного мислення та музичної мови китайських композиторів.

Отже, у висновках слід зазначити, що китайська вокально-хорова школа, знаходячись у постійному контакті з проблемами сучасності, стала об'єктивним явищем і реальністю культурно-художнього розвитку Китаю. Музично-художня діяльність китайської вокально-хорової школи, у якій під впливом національних ідей сформувалися її змістовні константи, стала допоміжною силою для розкриття культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються зараз в країні. Основними ознаками китайської вокально-хорової школи є зміцнені засоби уособлення наступності та спадковості професійних й музично-естетичних установок діяльності у сфері вокально-хорового мистецтва. Особливості розвитку національної вокально-хорової школи, її великого теоретичного потенціалу, дозволили простежити визначені культурологічні ознаки розвитку китайської національної культури.

Література

1. Алексеев В.М. В старом Китае. – М.: Музыка, 1958.
2. Васильченко О.В. Музыкальные культуры мира. – М.: Изд-во Рос. университета дружбы народов, 2001.
3. Васильев Б.А. Китайский классический театр // Восточный театр. – Л., 1929. – С. 5 - 19.
4. Виноградова Е. Памятники мировой эстетической мысли // История эстетики. - Т. 1. — М., 1962. - С. 3 - 97.
5. Виноградов В.С. Музыка в КНР. – М.: Сов. композитор, 1959.
6. Михайлов М. Музыка Китая. – М., 1961.
7. Чулаки М. В новом Китае. – М.: ГМИ, 1954.

ВІКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОТОВНОСТІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Любар Р.О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті висвітлюються проблеми вікових особливостей розвитку дітей шестирічного віку. Подано фізичні та психічні характеристики першокласників, розглядаються прийоми навчання співу шестикласників на уроках музики в початковій школі.

Ключові слова. вікові особливості розвитку, фізичні та психічні характеристики, музичні здібності, прийоми навчання співу.

Анотація. Любар Р.А. Возрастная характеристика готовности первоклассников к музыкальному воспитанию в начальной школе. В статье освещаются проблемы возрастных особенностей развития детей шестилетнего возраста. Подаются физические и психические характеристики первоклассников, рассматриваются приемы обучения пению шестилеток на уроках музыки в начальной школе.

Ключевые слова. возрастные особенности развития, физические и психические характеристики, музыкальные способности, приемы обучения пению.

Annotation. Lyubar R.O. Age characteristics of first formers' readiness to musical upbringing at Primary school. The issues of age peculiarities of the development of six year old children are brought up in the article. The physical and mental peculiarities are analyzed, the teaching techniques for singing of six year old students at Music lessons at Primary school.

Key words. age-related peculiarities, physical and mental characteristics, musical abilities, teaching techniques for singing.

Постановка проблеми. Вхідження України в світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів, зокрема щодо тривалості здобуття загальної середньої освіти, у відповідність з нормами світового співтовариства. Початкова школа є чотирирічною. До неї вступають діти, яким до першого вересня виповнилося шість років, і які за результатами медичного і психічного обстежень не мають протипоказань для систематичного шкільного навчання. Початкова школа, зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, повинна забезпечити подальше становлення особистості дитини, її інтелектуальний, фізичний та соціальний розвиток.

На жаль, сьогодні школи недостатньо підготовлені для роботи з дітьми шестирічного віку. Не відповідають вимогам умови навчання, режим дня шестиліток. Недостатньо уважно ставляться педагоги й до вікових особливостей фізичного та психічного розвитку першокласників, без врахування яких неможливе цілеспрямоване, якісне навчання. Більшої уваги до вікових особливостей школярів потребує музичне виховання, зокрема навчання співу.

Аналіз досліджень та публікацій. Змістовну характеристику молодших школярів зазначено в працях Т. Косми, Г. Костюка, Н. Лейтеса, Г. Люблинської, О. Савченко, О. Скрипченка та ін.

До проблеми організації музичного виховання в початковій школі зверталися методисти з музики: О. Апраксина, О. Ветлугіна, Н. Грозденська, Л. Дмитрієва, В. Єлагіна, Д. Кабалецький, С. Орлова, Г. Падалка, К. Печерська.

Метою роботи є висвітлення фізичних і психічних особливостей розвитку шестирічних дітей з метою покращення засвоєння музичних знань першокласниками, розвитку їх вокальних умінь і навичок на уроках музики в початковій школі.

Отримані результати. У молодшому шкільному віці триває функціональний розвиток нервової і серцево-судинної систем, органів дихання, шлункового тракту тощо. Кістково-сполучний апарат молодших школярів відзначається гнучкістю, оскільки в їхніх кістках ще багато хрящів. Децю змінюється м'язова система. Так, уже у першокласників маса м'язів становить близько 25% маси тіла. Збільшення її супроводжується зростанням сили дітей, що підвищує здатність організму до порівняно тривалої діяльності, сприяє вдосконаленню координації рухів й володіння тілом. Проте, дрібні м'язи кисті у першокласників розвиваються ще повільно.

Діти в цьому віці дихають частіше, ніж дорослі. Частота серцевих скорочень у молодшого школяра сталіша, ніж у дошкільника, але дуже змінюється під впливом рухів, позитивних і негативних емоцій [3, 81].

Вага мозку першокласника наближається до ваги мозку дорослої людини. Особливо збільшуються у вазі лобні частини, пов'язані з діяльністю другої сигнальної системи. Однак внутрішня структура мозку, його аналітико-синтетична діяльність ще далеко не довершені, хоч значно досконаліші, ніж у дошкільників.

Процеси гальмування у молодших учнів переважають над процесами збудження частіше, ніж у дошкільників, що створює важливі фізіологічні передумови для формування таких вольових якостей, як: здатність коритися вимогам, виявляти самостійність, утримуватися від небажаних вчинків, контролювати себе. У шестирічних учнів рухливішими, порівняно з дошкільнятами, стають нервові процеси, завдяки чому діти можуть швидко змінювати поведінку відповідно до обставин, легше звикають до незнайомих людей, нових видів діяльності [3,82].

З розвитком сенсорики у дитини з'являється можливість оволодіння естетичними цінностями в природі та суспільстві. Знайомлячись з творами мистецтва, кожна дитина, так чи інакше, сприймає їх, але коли засвоєння відбувається стихійно, воно часто-густо виявляється поверховим, неповноцінним. Відповідно, краще, щоб процес розвитку сенсорних здібностей відбувався цілеспрямовано.

В шість років починається більш інтенсивне формування словесно-логічного мислення, яке пов'язане з використанням і перетворенням понять. Дитина вже в змозі оволодіти на елементарному рівні такими прийомами логічного мислення, як: порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація і змістовне співвіднесення, формування яких повинно здійснюватись з опорою на наочний конкретний матеріал з участю наочно-образного мислення [1, 67-69].

У шестиліток, як зазначають психологи, потрібно розвивати всі види пам'яті: образну й словесно-логічну, короткочасну, дострокову й оперативну. Але головний акцент слід робити на розвитку довільності процесів запам'ятовування й відтворення, оскільки розвиток їх, як і довідних форм психіки взагалі, є одним з найважливіших моментів у навчанні [2, 173-180].

У розвитку уяви дитини важливу роль відіграє зовнішня опора. У шестиліток вже немає настільки тісної залежності гри від ігрового матеріалу. Їх уява може спиратися й на такі предмети, які зовсім не схожі на ті, що замінюються. Відбувається інтеріоризація – перехід від ігрової дії з предметом, якого в дійсності немає, до уявлення дій з ним.

Основними показниками творчих здібностей є гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість. Для дитини головною діяльністю, в якій виявляється її творчість, є гра. Як показують дослідники психологів, гра в значній мірі стимулює розвиток творчих здібностей. В самій природі дитячих ігор закладено здатність розвитку гнучкості та оригінальності мислення, конкретизування й розвиток власних задумів.

Ще одна, виключно важлива особливість ігрової діяльності – внутрішній характер її мотивації. Тому потрібно використовувати цю природну потребу

для поступового залучення дітей до більш складних форм творчої активності.

Діти шести років вже володіють великими можливостями в регуляції своєї поведінки. Але дії самоконтролю у першокласників потребують спеціального формування.

Це період й надзвичайно інтенсивного розвитку мови. В шість років формується і така форма мови, як пояснювальна (роздуми, пояснення, констатація). З'являється новий тип уваги – довільна увага, а також новий тип уваги – довільна увага.

В шість років покращується гострота зору дітей, гострота тонального слуху, звуковисотна розрізнявальна здатність. Істотно вдосконалюється тактильна чутливість. Оціночні судження дітей шестирічного віку ще є примітивними, але все ж вони засвідчують зародження вміння не тільки відчувати гарне, але й оцінювати його. В цей період зароджується такий вид здібностей, як здібність до художньо-театральної діяльності.

До шести років розвиваються і спеціальні здібності, наприклад, музичні. Але буває й так, що у деяких шестирічних учнів музичні здібності ще не виявляються. Досліди показали, що хід розвитку музичних здібностей є дуже індивідуальним, слабкий розвиток однієї з них може гальмувати прояв інших. Виявлення ж цього гальмування допомагає розвитку інших здібностей.

Діти цього віку достатньо вільно викладають свої думки щодо змісту пісні, дають оцінку своєму співу й співу товаришів. Інтенсивно розвивається їх музичне сприйняття, воно стає цілеспрямованим. Діти можуть самостійно визначати характер музики, зміни динаміки, темпу, напрямок руху мелодії, підвищення і підвищення звуків, вільно виявляють звуки по висоті й тривалості; у них укріплюється, стає більш стійкою вокально-слухова координація.

В роботі зі співу з дітьми цього віку необхідно враховувати не тільки психічні, але й фізичні особливості розвитку дитини. Голосові м'язи у дітей ще не зовсім сформовані, співоче звукоутворення відбувається за рахунок натягнення країв зв'язок, тому напружений спів потрібно виключити. Крикливість викривляє тембр голосу, негативно впливає й на виразність

виконання. Необхідно вчити дітей співати вільно, природним, світлим звуком, і тільки в цьому випадку в них будуть розвиватися правильні вокальні дані, в голосі з'явиться наспівність, він стане гучним і дзвінким.

Величезну роль у звукоутворенні відіграє співацьке дихання. У дітей цього віку збільшується об'єм легенів, дихання стає більш глибоким – це дозволяє вчителю використовувати в роботі пісні з більш довгими музичними фразами. У дітей розширюється діапазон. Більшість можуть правильно інтонувати мелодію в межах ре-сі, а систематична робота дозволяє розширити діапазон усіх дітей (до-ре2).

В роботі з шестилітками велика увага приділяється розспівуванню, тобто розучуванню вправ, які сприяють розвитку звуковисотного слуху, формуванню чистоти інтонування та розширенню діапазону голосу. Адже тембр голосу у дітей дуже нерівний, особливо це виявляється у співі різних голосних. Систематичне використання уривків пісень допомагає вирівняти звучання голосу, досягти природного легкого співу. Особливо важливо, щоб кожна така вправа мала цікавий зміст або ігровий момент, могла зацікавити, адже саме інтерес допомагає дітям зрозуміти виразні особливості пісні.

Досягненню чистоти інтонування, розвитку музичного слуху допомагає спів по музичним фразам (ланцюгом). Крім цього, цей прийом дає можливість за дуже короткий час перевірити рівень музичного та співацького розвитку великої кількості дітей, виявити, хто співає правильно, а хто – ні. Цей прийом гарний ще й тим, що активізує всіх дітей, змушує їх слідувати за співом свого товариша, щоб зуміти своєчасно і точно продовжити пісню. Спів ланцюгом закріплює навички правильного дихання у дітей. В цей період варто формувати навички співу без супроводу, що сприяє формуванню у дітей більш стійкого ладотонального слуху. Характерним в цій роботі є наступний прийом: учитель грає музичний вступ, діти починають співати (без супроводу), якщо помиляються, нечисто інтонують, учитель підтримує їх голосом, а в кінці грає останню фразу пісні, перевіряючи точність попадання в тональність. Така робота привчає дітей слухати себе, своїх товаришів, оцінювати якість

виконання, у них розвиваються стійкі навички правильного, точного інтонування в самостійній музичній діяльності [4, 4-5].

Значне місце на уроках музики для шестирічних учнів займають музично-дидактичні ігри та вправи. Вони змушують дітей думати, вирішувати, ставлять їх у пошукову ситуацію, розвивають музичні здібності, допомагають більш вдало засвоювати співочі уміння і навички. Музично-дидактичні ігри частіше всього використовують перед розучуванням нової пісні.

Висновки. Перехід до навчання дітей у перших класах із шести років ставить перед учителями якісно нові завдання. Рік, на який збільшено навчання у початкових класах, має бути максимально використаний для поліпшення фізичного розвитку дітей, організації занять музикою, пізнання навколишньої дійсності. Учитель має досконало знати вікові особливості першокласників, враховувати те, що шестирічні діти можуть успішно навчатися, якщо процес їхнього навчання буде будуватися нетрадиційно, з урахуванням особливостей даного віку.

Подальший напрямок дослідження. Актуальність і важливість музичного виховання шестирічних дітей зумовлюють подальше дослідження цієї проблеми, зокрема вивчення дидактичних особливостей уроків музики в першому класі, а саме: динамічність уроку, чіткий розподіл часу, взаємозв'язок навчальної діяльності з ігровою, опора розумових дій на практичні, поступовий перехід до самостійної роботи.

Література

1. Комиссарова Л.Н., Костина Э.П. *Наглядные средства в музыкальном воспитании младших школьников.* – М.: Просвещение, 1986. – 144 с.
2. Крутецкий В.К. *Психология.* – К.: Либідь, 1978. – 283 с.
3. Савченко О.Я. *Дидактика начатковой школы: Підручник для студентів педагогічних факультетів* – К.: Абрис, 1997. – 416 с. (Трансформація гуманітарної освіти в Україні)
4. *Учите детей петь: Песни и упражнения для развития голоса у детей 6-7 лет:* Кн. Для воспитателя и муз. руководителя дет. сада / Сост. Г. М. Орлова, С. И. Бекина. – М.: Просвещение, 1988. – 143 с.

ІНТЕГРОВАНА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З КНИЖКОВОГО ДИЗАЙНУ У ВНЗ

Мала Т.В

Луганський національний педагогічний університет ім. Т.Шевченка.

Анотація. Стаття присвячена проблемі інтегрованої міждисциплінарної підготовки майбутніх фахівців з книжкового дизайну у вищих навчальних закладах. Така підготовка студентів повинна здійснюватись через взаємозв'язок методичних, фундаментальних, професійних і спеціальних дисциплін на проєктній основі.
Ключові слова. книжкова графіка, дизайн книги, міждисциплінарна підготовка, цикл фахових дисциплін.

Аннотация. Мала Т.В. "Интегрированная междисциплинарная профессиональная подготовка будущих специалистов с книжного дизайна в ВУЗ. Статья посвящена проблеме интегрированной междисциплинарной подготовки будущих специалистов книжного дизайна в высших учебных заведениях. Такая подготовка студентов должна осуществляться через взаимосвязь методических, фундаментальных, профессиональных и специальных дисциплин на проектной основе.
Ключевые слова. книжная графика, дизайн книги, междисциплинарная подготовка, цикл профессиональных дисциплин.

Annotation. Mala T.V. "The Integrated interdisciplinary vocational training of the future experts from book design in VUZ. The article is devoted to the issue of integrated interdisciplinary future book-design experts training in the higher educational institutions. Such preparation should be carried out through the interrelation of methodical, fundamental, professional and special disciplines on a design basis.
Key words. Book the schedule, design of the book, interdisciplinary preparation., a cycle of professional disciplines.

Постановка проблеми. Вхід України у третє тисячоліття характеризується високими темпами науково-технічного прогресу, спрямованого на загальне поновлення технік і технологій, форми організації праці, значно перевищуючих темпи зміни поколінь людей. Виникла велика динамічність суспільного виробництва, яка потребує постійної зміни змісту, характеру та спрямованості професійної діяльності фахівців різних спеціальностей, у тому числі - дизайнерів книги.

Дизайнер книги – універсальна професія, яка синтезує такі види спеціальностей, як: художник-конструктор, художник-графік і художник-поліграфіст. Створюючи книгу, дизайнер намагається знайти найбільш раціональний спосіб об'єднання всіх споживчих властивостей об'єкта, що проєктується у цілісній структурі та гармонійній формі. Здійснення такої функції вимагає від нього володіння широким діапазоном наукових знань у галузі соціології, педагогіки, психології тощо, розуміння професійної мови будь-якої з суміжних спеціальностей. Дизайнер книги повинен володіти не

тілкі високим відчуттям естетики, а й розвинутим "науковим смаком", щоб відрізнити серед розмаїття наукових дисциплін дійсно необхідні йому для успішної реалізації кожного задуманого проекту.

Більше тридцяти років тому, коли ця унікальна професія стала набувати популярності, теоретикам книжкового дизайну "важко було уявити, що таке вдале сполучення універсальної обдарованості фахівців буде запроваджено як норма" [1, с.9]. У ті часи вважалося, що "становленню фахівця широкого профілю буде заважати існуючий у книговидавничій справі та поліграфії розподіл праці" [там же].

Однак, існуюча тепер вже, методика професійної підготовки дизайнерів книги у вищих навчальних закладах (як, до речі і більшості інших фахівців) має вузьку спрямованість. Аналіз сучасних програм з даної спеціальності свідчить, що вони мало відповідають специфіці інтегрованої міждисциплінарної діяльності книжкового дизайнера, оскільки у них майже не виявлені міжпредметні зв'язки. У цих програмах зазначено, що студенту слід спочатку накопичити знання та навички гуманітарних, технічних, спеціальних дисциплін, художнього ремесла, а вже потім розпочинати вирішення комплексних проектних завдань, оскільки проектна діяльність має опиратись на широкий фундамент теоретичної і практичної підготовки. Усе правильно, крім однієї принципової помилки. Вона полягає у тому, що зміст усіх дисциплін, що вивчаються у ВНЗ не пов'язана між собою спільним "фокусом проектності" і будується за зразком підготовки фахівців в даних науках. Таке навчання "от даної науки", а не від майбутньої спеціальності має місце на різних сходинках професійної підготовки майбутніх дизайнерів, у процесі чого витрачається неприпустимо багато засобів і часу. Навчання у цьому випадку перетворюється у погоню за десятками "зайців", які розбігаються у різні боки. І студент виявляється не здатним засвоїти знання з різних дисциплін. Важливі, по суті, знання, але не пов'язані з певною проектною ситуацією не знаходять свого практичного втілення і швидко забуваються. У підсумку, на четвертому і п'ятому курсах навчання, де здавалося б, студент повинен добре володіти

фундаментальною підготовкою, мати інтегроване міждисциплінарне мислення, творчо використовуючи у власній діяльності знання з різних дисциплін, – ми часто стикаємось з іншою картиною: недоліками у формоутворенні, технології поліграфії, віковій психології, образотворчому мистецтві, невмінням прорахувати та обґрунтувати ідею. При цьому введення нових спецкурсів інженерно-економічного та гуманітарного характеру не покращують ситуацію, а лише відволікають такі вкрай необхідні засоби. Низка завдань пропедевтичного курсу продовжують дублювати одне одного. Найскладніша і найсуттєвіша частина навчального процесу – об'єднання знань і умінь з різних дисциплін у певну суцільність згідно дизайн-діяльності – або віддана на “відкуп” студентам, або здійснюється достатньо частково.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми міждисциплінарної професійної підготовки фахівців з різних спеціальностей є предметом пильної уваги педагогічної науки останнього десятиліття. Зокрема, досить глибоко досліджена інтеграція різних дисциплін у зазначеному контексті у працях таких науковців, як: С. Демінська (підготовка вчителя фізкультури), Н. Петренка (підготовка вчителя іноземної мови), С. Колесник (підготовка вчителя алгебри і геометрії), М. Сова (підготовка культуролога), О. Пономарьова (підготовка музикознавця), С. Гоичаренко, Н. Розенберг, В. Паламарчук і М. Борисенко (політехнічна освіта).

Проте, у наукових дослідженнях не приділяється уваги проблемі інтегрованої міждисциплінарної підготовки майбутніх дизайнерів книги у ВНЗ.

Таким чином, **завдання нашого дослідження**: дати характеристику інтегрованої міждисциплінарної підготовки майбутніх дизайнерів книги, як найважливішої педагогічної умови формування професіоналізму у фахівців даного профілю у ВНЗ.

Результати дослідження. Передусім слід зазначити, що різні дисципліни, що вивчає студент-дизайнер, повинні сприяти становленню його багатомірного погляду на свою майбутню професію, а не бути “річчю у собі”, перетворюючись у суму деяких самоцілей, які важко досягнути і які

розвивають освітній процес. Звідси виходить, що підготовка майбутніх фахівців книжкового дизайну повинна носити інтегрований між предметний характер. А це означає, що усі дисципліни, що вивчаються необхідно підпорядкувати головній – проєктуванню.

У професійній підготовці майбутніх фахівців з книжкового дизайну, здійснення між предметної інтеграції полягає у тому, що це справа не тільки викладача з методики книжкового дизайну. Це також стосується і викладачів із спеціальних дисциплін: з історії книжкового дизайну, макетування, типографіки, рисунка, живопису, композиції, естампу, кольорознавства, орнаментики, історії матеріальної культури; професійних дисциплін (загальних за усіма спеціальностями однієї професії): з промислової і станкової графіки, історії дизайну, техніки і технології поліграфічного виробництва, поліграфічних матеріалів, графічного дизайну, ергономіки, комп'ютерного моделювання, формоутворення, історії мистецтв; загальнопрофесійних дисциплін (за усіма професіями одного виду діяльності): з соціології, педагогіки, психології, ергономіки, менеджменту, редагування, культурології, книгознавства.

Адже одному педагогу буває важко здійснити такий складний процес, тому дуже важливим фактором є спілкування та взаємодія викладачів перерахованих вище дисциплін в середині педагогічного колективу з максимально творчою самовіддачею кожного у досягненні загальної мети – послідовно підпорядкувати всі навчальні дисципліни завданням художнього проєктування та подавати безпосередньо у процесі виконання певних творчих завдань. Сkoopерувавшись, установку міжпредметної інтеграції викладачі-однодумці повинні здійснити передусім на етапі складання навчальних планів і програм, які слід переглянути. Це дасть можливість модифікувати навчальний процес і запобігти дублюванню навчальних матеріалів, а також звільнити дефіцитний навчальний час для вивчення основного матеріалу навчальної дисципліни [3].

Так, під час послідовного вивчення дисциплін, від загальнопрофесійних до спеціальних і методичних, з поетапним ускладненням завдань проектування та наближенням до творчого здійснення професійної діяльності в нетипових ситуаціях, студенти не повторюють те, що їм вже відомо, а вдосконалюють отримані раніше знання.

Узагальнюючи вищесказане, слід зазначити, що забезпечення суцільності та збалансованості всіх ланок формування професіоналізму у майбутніх фахівців з книжкового дизайну – завдання високого ступеня складності, вирішення якого потребує безперервного підвищення кваліфікації викладачів, їхньої професійної методичної майстерності, зацікавленості у нових педагогічних технологіях, удосконалення індивідуальних здібностей здійснювати інтегровану професійну підготовку студентів.

Особливо значущім у процесі підготовки майбутніх дизайнерів книги є те, що вивчення багатьох загальнопрофесійних, професійних, спеціальних і методичних предметів у ВНЗ повинно закінчуватись розробкою проектів, які називаються курсовими тому, що їх виконання зазвичай займає цілий навчальний рік, або семестр і відноситься до певного курсу (року) навчання.

У дидактичному відношенні розробка курсових проектів (робіт) разом з контролем знань студентів утворює заключний етап дидактичного циклу навчання за групою предметів, що реалізують кінцеву мету за певним циклом навчальних дисциплін. Основний зміст цієї форми навчання – поглиблення загальнопрофесійної підготовки майбутніх дизайнерів книги у процесі самостійного творчого вживання одержаних ними міждисциплінарних знань для вирішення практичних задач різного ступеня складності, оцінка рівня професіоналізму студента.

У зв'язку з цим курсове проектування у ВНЗ можна розглядати не тільки як один з видів самостійної міждисциплінарної навчальної та експериментально-творчої роботи студентів, а і в якості організаційної форми контролю їх професійних знань, умінь і навичок.

Типовою формою курсових проектів є вирішення студентами-дизайнерами комплексних завдань, які інтегрують попередні міждисциплінарні завдання і передбачають завершений дизайнерський проект на певному етапі навчання з відповідним ступенем складності.

Так, курсове проектування зазвичай закінчуючи вивчення конкретного загальнопрофесійного або професійного рівня торкається цілком визначених, найбільш важливих аспектів підготовки майбутніх фахівців. Наприклад, на першому курсі вивчення загальнопрофесійних дисциплін закінчується розробкою та захистом курсового проекту, в якому студент повинен освідчено проводити міждисциплінарні дослідження будь-якої книги: її цільового призначення, попиту, розповсюдження, особливостей поліграфічного виконання і таке ін. на базі одержаної інформації складати проектне завдання та ескізи начерки варіантів макету книги, що на наступному курсі повинні лягти в основу чергового курсового проекту. При цьому важливо, що такої складності роботу студенти повинні вирішувати вперше і цілком самостійно.

Успіху в оволодінні студентами методами пошуку оптимальних рішень курсових проектів, які є підсумком поточних сходинок проектних завдань: умінь користуватись різноманітною літературою, аналізувати та синтезувати інформацію з різних галузей науки та мистецтва, розуміти професійну мову будь-якої з суміжних спеціальностей і таке ін., можливо досягти за допомогою системної підготовки, тобто такої організації процесу навчання, яка дозволяє випрацювати майбутньому дизайнеру книги основи алгоритмічного характеру мислення і дій, притаманних методиці художнього проектування.

Для виховання і розвитку у студентів такого стилю мислення виникає необхідність розділення кожної теми (проблеми) семестру чи курсу на логічно завершені частини (блоки), потім її представити у наочній графічній формі – збільшеному алгоритмі, який забезпечує зв'язок між цими окремими частинами (блоками). Такий дидактичний підхід розвиватиме у студентів системний діалектичний стиль мислення, тобто здатність охопити всі явища у цілому й одночасно виділяти елементи зв'язків між ними. Така форма надання

навчальної інформації забезпечує не тільки процес системного мислення, а і вчить методології цього процесу, активізує творчу думку, орієнтує студента на компетентне виконання роботи дизайнера книги.

Таким чином, курсове проектування повинно поступово ускладнюватись від молодших курсів до дипломної роботи і максимально наближатись до виробничих завдань. На четвертому і п'ятому курсах майбутні дизайнери книги повинні виконувати завдання, що мають риси реальних проектів, які є реальним соціальним замовленням і призначені для втілення у виробництво. Такі курсові роботи повинні здійснюватись на конкурсній основі, причому однакові завдання можуть видаватися усім студентам, що створює атмосферу творчого змагання і сприяє підвищенню їх готовності самостійно виконувати нетипові професійні завдання.

Висновки. Отже, ми надали стислу характеристику інтегрованої міждисциплінарної підготовки майбутніх дизайнерів книги через взаємозв'язок методологічних, загальнопрофесійних, професійних і спеціальних дисциплін на проектній основі. Така інтегрована підготовка є одним з найважливіших педагогічних умов формування професійної компетентності фахівців даного профілю. Інакше кажучи, навчальні плани та програми слід переглянути таким чином, щоб будь-яку з вивчаних дисциплін студент пізнавав через вирішення певних проектних завдань.

Література

1. *Художественное конструирование книги* / Е.Б. Адамов, Е.Б. Бельчиков, В.Я. Быкова. – М.: Книга, 1971. – 248 с.
2. *Сова М. Інтеграція художньо-естетичних знань у сучасній парадигмі освіти // Рідна школа. – 2003. - № 3(878) - с.30-32.*
3. *Копачова О., Лаврека А. Міжпредметна інтеграція // Професійно-технічна освіта. – 2003. - №4. – с.33-34.*
4. *Портных В.Я. Система воспитания студентов // Специалист. – 2001. - №1. – с.21-23.*